

# Türkiye Eğitim Dergisi

(2021) Cilt 6, Sayı 1, s. 217-229

## İlkokul 1. Sınıfta Aile Katılımı: Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Muhammet Fatih DOĞAN\*

### Özet

Bu araştırmada öğretim süreçlerine aile katılımının ilkökul 1. sınıf öğrencilerinin akademik başarıları üzerine etkisi, sınıf öğretmenlerinin görüşleri açısından incelenmiştir. Araştırma, 2019-2020 öğretim yılında İstanbul ilindeki devlet okullarında görev yapmakta olan, en az 5 yıl öğretmenlik deneyimine sahip 10 sınıf öğretmeni ile nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, sınıf öğretmenlerinin ilk okuma yazma kazanımlarına ulaşabilmek için diğer ders saatlerini de bu amaçla kullandıkları, bu durumun öğrencilerin genel akademik başarıları üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu, bu noktada öğretim süreçlerine veli katılımının önemli olduğu ve akademik başarıyı artırıcı etkiye sahip olduğu, bunun için aile eğitim çalışmaları ile ailelerin desteklenmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

### Anahtar Kelimeler

İlkokul 1. sınıf  
Aile katılımı  
Akademik başarı  
Aile eğitimi

### Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 11.03.2021  
Kabul Tarihi: 07.05.2021  
Elektronik Yayın Tarihi: 25.06.2021

DOI: 11..11111/ted.xx

\* Arş. Gör., Yıldız Teknik Üniversitesi, mfdogan@yildiz.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1530-5195

# Family Involvement in Primary Schools 1st Grades: Primary School Teachers' Views

Muhammet Fatih DOĞAN\*

## Abstract

In this research, the effect of family involvement on the academic success of first grade primary school students in the teaching process was examined in terms of the opinions of the primary school teachers. The research was carried out using qualitative research designs with the primary school teachers who have at least 5 years of teaching experience in the state schools in İstanbul province in 2019-2020 academic year. Data collected through semi-structured interviews were analyzed through content analysis. When the findings were evaluated, it was found that the primary school teachers used other lesson hours for this purpose, in order to reach the first literacy gains, that this situation had a negative effect on the general academic success of the students, that the parental involvement in the teaching process was important and has academic success enhancing effect, therefore families must be supported with family education studies.

## Keywords

Primary schools 1st grades  
Family involvement  
Academic success  
Family education

## About Article

Sending Date: 11.03.2021  
Acceptance Date: 07.05.202  
Electronic Issue Date: 25.06.2021

DOI: 11..11111/ted.xx

## GİRİŞ

Eğitim sisteminin üç önemli ögesini öğretmen, öğrenci ve öğrencinin ailesi oluşturmaktadır (Özyürek, 1983). Eğitim sürecinin başarıya ulaşması için bu ögelerin uyum ve iş birliği içinde çalışması, öğrencinin ev ve okul çevresinin bir arada olup birbirlerini tamamlaması gerekmektedir (Şimşek ve Tanaydın, 2002). Ailelerin, çocuklarının öğretim süreçlerine katılımının önemi ilk olarak 1975 yılında ABD’de yürürlüğe giren “Herkes İçin Eğitim” yasası ile ortaya konmuştur (Keçeli-Kaysılı, 2008). Ülkemizde ise 2005 - 2006 öğretim yılı itibariyle Millî Eğitim Bakanlığı’nun uygulamaya koyduğu öğretim programında ailelerin öğretim süreçlerine katılımının önemi üzerinde durulduğu görülmektedir. Aile katılımı; ailelerin evde, okulda ve toplum içerisinde öğrencileri desteklemesi, öğrencilerin yaşamlarını etkileyecek okul kararlarında söz sahibi olması ve bunları yaparken diğer aileler, öğretmen ve idarecilerle iletişimlerini geliştirmelerini ve böylece hem okulda hem de evde öğrencilerin eğitsel ve kişisel koşullarının iyileştirilmesini amaçlayan bir yaklaşımdır (Ahioglu Lindberg ve Oğuz, 2016). Ailelerin öğretim etkinliklerine katılımı ile çocuğun okul ve okul dışı yaşantısında eğitsel faaliyetlerinin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Aile katılımı, ailelerin okulda gerçekleşen etkinliklerden haberdar edilmeleri, okulda sürdürülen eğitim ve öğretimin ev ortamında nasıl desteklenebileceği, okul ve aile iş birliğinin geliştirilmesi ve anne babaların desteklenmesi ile ilgili etkinlikleri içermektedir (Wasik, Bond ve Hindman, 2002). Epstein ve diğerleri de (2002), aile katılımının okul ve ailenin karşılıklı olarak birbirlerine temel aile sorumlulukları ve ailenin evde öğretim etkinliklerine katılımı

\* Arş. Gör., Yıldız Teknik Üniversitesi, mfdogan@yildiz.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1530-5195

konusunda yardım sağlaması, ailenin okuldaki yönetsel süreçlere katkı sunması ve diğer toplumsal iş birliği faaliyetlerini içerdiğini belirtmektedir. Fantuzzo, Tighe ve Childs (2000) da aile katılımını, aileler için okul ve sınıf içinde yapılan etkinliklere katılma, öğretmenle iletişim halinde olma, ev ortamını çocuklara uygun bir hale getirme ve ev etkinliklerinde çocuklara destek olma kapsamında değerlendirmiştir.

Aile katılımı çalışmalarını bünyesinde barındıran eğitim uygulamalarının öğrencilerin gelişimlerini olumlu yönde etkilediği görülmektedir (Temel, 2001). Aile katılımının en büyük getirilerinden birisinin çocuğun akademik başarısında artış olduğu görülmektedir. Çelenk (2003) çocuğun okul başarısında ailenin etkisini incelediği araştırmada; ailelerinden eğitim ile ilgili destek gören öğrencilerin okulda daha başarılı olduklarını, ilk okuma ve yazma öğretiminde, evde çocuğuna eğitim desteği sağlayan ve bu amaçla okul ile yakın iş birliğine giren ailelerin çocuklarının okuduğunu anlama başarılarının daha yüksek olduğu belirleyerek okul-aile iş birliğinin okul başarısında önemli bir yeri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Fan ve Chen de (2001) aile katılımını inceleyen araştırmalar ile ilgili yaptıkları meta-analiz çalışmasında aile katılımı ile öğrencilerin akademik başarıları arasında güçlü ve olumlu bir ilişki olduğunu, öğretim süreçlerine aile katılımı arttıkça öğrencilerin sınav notlarının ve ödev başarılarının artış gösterdiğini tespit etmiştir.

Aile katılımı öğrenciye ile birlikte öğretmene, okula ve aileye de önemli bir katkı sağlamaktadır. Aile katılımı sayesinde anne babalar okullarda gerçekleştirilen çalışmalara ve planlamalara aktif olarak katılma fırsatı yakalarlar. Aileler bu etkinlikler sayesinde kendilerini geliştirirken, okullarda yer verilen konuları tanıma fırsatı elde ederler, çocuklarının eğitimi ile ilgili gerekli becerileri edinirler, duygusal ve sosyal destek alırlar, eğitimcilerle bilgi alışverişi yapmış olurlar. Eğitim kurumları da belirledikleri hedeflere ulaşma adına velilerden gördükleri destekle daha sağlam adımlar atabilmektedir. Bununla birlikte yapılan araştırmalar ile aile katılım programları uygulanan öğrencilerin kardeşlerinde de olumlu gelişmeler olduğu ortaya konduğu görülmektedir. (Çağdaş ve Seçer, 2005; Ömeroğlu, Kandır ve Ersoy, 2003). Ayrıca ailelerin eğitim yaşantılarına katılıp katılmaması, öğretmenlerin eğitim ve öğretim etkinlikleri içinde istedik amaç ve hedeflere ulaşması, öğrenciler üzerindeki performans ve başarısı, motivasyonu ve öğrenciyi daha kolay tanınmasında da etkili olmaktadır. Ailenin eğitim süreçlerine katılımı ile okul ve aile iş birliğinin erken dönemlerde başlaması öğrenci başarısını olumlu yönde etkileyip öğrencinin bütünsel olarak gelişimini sağlamakta ve akademik başarısını yükseltmektedir. Aile katılımının gerçekleşmediği durumlarda öğrencilerde kimi davranış ve uyum bozuklukları, akademik başarıda azalma, derslere ve okula karşı isteksizlik, sorumsuzluk ve motivasyon eksikliği, sevilmediğini hissetme, yalnızlık ve güvensizlik gibi problemler ortaya çıkmaktadır (Biber, 2003; Argon ve Kıyıcı, 2012). Bu noktada anne ve babalarla sıklıkla ve doğrudan iletişimde bulunan kişiler olan öğretmenlerin içinde buldukları tutumlar, aile katılımının başlatılması, sürekliliğinin sağlanması ve başarıya ulaşmasında en önemli etken durumuna gelmektedir. Konu ile ilgili ortaya konan araştırmalar öğretmenler ile sıklıkla iletişim halinde olup bilgi alışverişi gerçekleştiren ailelerin çocuklarına daha fazla ilgi gösterdikleri, öğretmenlerin kendileriyle etkileşime geçen ailelere karşı daha olumlu tutum geliştirdikleri, okula karşı olumlu tutum geliştiren ailelerin öğretmenler ile daha sık iletişimde bulunmaları ile öğrencilerin, ödevlerini daha düzenli yaptıkları ve özgüvenlerinin artış gösterdiği gözlenmiştir (Beydoğan, 2006; Tezel Şahin ve Ünver, 2005). Yapılan araştırmalar doğrultusunda bu çalışmanın amacı ailelerin öğretim süreçlerine katılımının 1. sınıf öğrencilerinin akademik başarıları üzerindeki etkisini sınıf öğretmenlerinin görüşleri

aracılığıyla öğrenmeye odaklanmaktadır. Bu sayede ilkokulda gerçekleştirilecek aile katılım çalışmalarına yönelik bir pratik kazanılması noktasında yol gösterici bir çalışma ortaya koymak amaçlanmaktadır.

## YÖNTEM

### Araştırmanın Modeli

Alanyazın incelendiğinde, nitel araştırma yöntemlerinin kişilerin bakış açılarını, görüşlerini ve algılarını öğrenmede en uygun yöntem olduğu anlaşılmaktadır (Bell, 1992; Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmanın amacı doğrultusunda bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Olgular karşımıza deneyimler, algılar yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli şekillerde çıkabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Olgu bilim deseni bir olgunun bireylerin ya da belli bir grubun deneyimleri açısından tanımlanması olarak açıklanmaktadır (Christensen, Johnson ve Turner, 2014). Buna göre, bu çalışmada aile katılımı kavramını, sınıf öğretmenlerinin algılarını da içeren düşünceleri ve deneyimleri doğrultusunda açıklamak amaçlanmıştır.

### Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu belirlemede amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş bir ölçütü karşılayan tüm durumları dikkate alan bir örnekleme yöntemi olarak tanımlanmaktadır (Patton, 2002). Bu doğrultuda çalışmaya katılan 10 sınıf öğretmenin en az 5 yıllık öğretmenlik deneyimine sahip olması ve birden fazla sınıf grubuyla çalışmış olması deneyim zenginliği açısından önemli bulunmuş ve çalışma grubu seçiminde ölçüt olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte katılımcı öğretmenler 2019-2020 öğretim yılında İstanbul ilindeki devlet okullarında görev yapan öğretmenler arasından seçilmiştir.

### Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada, veriler yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, çalışmaya katılanların karmaşık ve bazen de hassas konulara ilişkin fikir ve algılarını incelemek için uygun bir yöntemdir. Ayrıca, bu yöntem araştırmacılara araştırılan konuya ilişkin daha fazla bilgi edinebilmeleri için derine inebilme, görüşme sorularına ek sorular sorma, böylelikle verilen cevapları netleştirme ve ayrıntılı bir biçimde anlama olanağı sağlamaktadır (Barriball ve While, 1994). Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, görüşme öncesinde bir grup soru hazırlanır ve bu sorular araştırmacı için bir rehber görevi görür. Bu çalışmada, araştırmanın amacı dikkate alınarak 10 soru hazırlanmıştır. Sorular, öğrencilerin ilkokul 1. sınıf kazanımlarını gerçekleştirme düzeylerini, ailelerin öğretim süreçlerine katılımlarını ve bunun akademik başarı üzerindeki etkilerini öğrenmeye odaklı olarak hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formunun geçerliğini sağlamak amacıyla, form dört uzmanın görüşüne sunulmuştur. Alınan görüşler doğrultusunda görüşme sorularında gerekli düzenlemelerin yapılmasıyla veri toplama aracı son haline getirilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda sınıf öğretmenlerine açık uçlu sorular sorulmuştur. Görüşmeler katılımcı sınıf öğretmenleri tarafından belirlenen yerlerde yapılmıştır. Her bir görüşme yaklaşık yarım saat kadar sürmüş ve kayıt altına alınmıştır. Daha sonra, ses kayıtları araştırmacılar tarafından dinlenerek deşifre edilmiştir. Deşifre edilirken çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerine gizlilik amacıyla Ö1-Ö2 gibi kodlar

tanımlanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. İçerik analizi araştırmacılar tarafından yazılı, sözel ve görsel iletişim bildirimlerinin analiz edilmesinde kullanılmaktadır (Cole, 1988). Buna ek olarak, içerik analizinin bir metni kavramak ve metinden bilgi edinmek için tekrarlanabilen ve geçerli sonuçlar elde etmek amacıyla kullanılan bir analiz yöntemi olduğu söylenebilir (Krippendorff, 1980).

## BULGULAR

Katılımcı öğretmenlere ilk olarak 1. dönem sonu itibarıyla öğrencilerinin okuma yazma ile ilgili becerileri ve matematik kazanımlarını gerçekleştirme durumları ile ilgili soru sorulmuştur. Bu sorunun okuma yazma becerilerinin kazandırılması ile ilgili kısmına verilen cevaplar değerlendirildiğinde, bu öğretmenlerin sınıflarındaki öğrencilerin çoğunlukla okuma yazma becerilerini kazandıkları görülmüştür.

Örneğin öğretmen Ö7'nin 37 öğrencisinin 37'si de okuma yazmaya geçmiş, öğretmen Ö2'nin 39 öğrencisinden 1'i okuma yazmaya geçememiştir. Bu öğretmenlerin verdiği cevaplar incelendiğinde okuma yazmaya geçemeyen, okuma yazma geçme sürecinde zorluk yaşayan öğrencilerle ilgili olarak öğretmen Ö7 şu şekilde açıklama yapmıştır:

Ö7: *"37 öğrencimin 37'si okuma ve yazmaya geçti. Ancak bir öğrencim yazma konusunda oldukça yavaş, sesleri tek tek hissetmesi gerekiyor."*

Öğretmen Ö6, *"iki öğrencim hariç diğerleri okuma yazmaya geçti"* diye belirtirken, öğretmen Ö3 ise ilk dönem sonunda okuma yazmaya geçemeyen iki öğrencisi hariç tamamının okuma yazmaya geçtiğini, geri kalan 2 öğrencinin ise ikinci dönem başında okuma yazmaya geçtiklerini ifade etmiştir.

Bununla birlikte öğretmen Ö1, öğretmen Ö5, öğretmen Ö9 ve öğretmen Ö10'un sınıflarında okuma yazmaya geçme oranının daha düşük seviyede kaldığı görülmektedir. Bu konuda öğretmen Ö1 ve Ö5, 38 öğrencisinin 30'unun; öğretmen Ö10, 36 öğrenciden yalnızca 26'sının okuma yazmaya geçebildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen Ö9 ise verdiği cevapta 36 öğrenciden 10'unun okuma yazmaya geçemediğini, 1 tanesinin ise RAM tarafından yapılan, yaşlılarından 2 buçuk yaş geri olduğu tespitiyle özel alt sınıfa gönderildiğini belirtmiştir.

Öğretmen Ö9, okuma yazmaya geçemeyen öğrencileri ile ilgili olarak şu ifadeleri kullanmıştır: *"Öğrencilerden 8 tanesi ilk ses grubu olan e, l, a, k, i, n grubunu dahi tanımamaktadır. İki tanesi açık ve kapalı heceleri karıştırmaktadır."*

Öğretmen Ö5 de soruyla ilgili olarak: *"30 kişi okuma yazmaya geçti. Ama tabii doğal olarak okumaları heceleme seviyesinde idi. Aradan 2-3 kişinin okuma seviyesi diğerlerinden daha iyi seviyede idi"* açıklamasında bulunmuştur.

Katılımcı öğretmenler matematik kazanımlarının gerçekleştirilme dereceleriyle ilgili farklı cevaplar vermişlerdir. Ancak çoğunlukla matematik kazanımlarını gerçekleştiremedikleri görülmektedir. Bununla ilgili verilen cevaplar incelendiğinde, Ö5 şu şekilde açıklama yapmıştır.

Ö5: *Matematik dersinde çoğu kazanımı gerçekleştiremedik. Nedeni ise daha çok okuma-yazma çalışmalarına ağırlık vermemizdir. Sayıların üzerinde duruldu ve onlarla ilgili kazanımlar gerçekleştirildi.*

Öğretmen Ö2 ise, matematik dersindeki başarı oranının diğer derslere oranla daha düşük olduğunu belirtmiştir. Öğretmen Ö9, okuma yazmaya geçemeyen öğrencilerin matematikte de başarı gösteremediklerini belirtirken, öğretmen Ö10 ise birinci dönemdeki matematik dersindeki kazanımların çocuklara fazla geldiğini, öğrenciler yaşça küçük olduklarından çoğunluğunun 20'ye kadar saymadığını belirtmiştir.

Ayrıca, bu soruya verilen cevapların büyük kısmı, öğretmenlerin matematik çalışmaları için ayrılan zamanı, okuma yazma becerisini yükseltmek için okuma yazma çalışmalarına ayırabildiklerini, bunun da matematik başarısı üzerinde olumsuz etkisi olduğunu göstermektedir.

Matematik kazanımlarını gerçekleştirebildiklerini ifade eden öğretmenler ise aşağıdaki şekillerde açıklamalar yapmışlardır:

Ö6: *Matematik kazanımlarıyla ilgili bir sıkıntı yaşamadık. Her sınıfta olduğu gibi çabuk öğrenen ve geç öğrenen öğrencim oldu.*

Ö7: *1 öğrenci dışında tüm öğrencilerim matematik kazanımlarını gerçekleştirebiliyor (38'den 1'i kazanımları gerçekleştiremedi)*

Ö1: *Anasınıfına giden öğrencilerde matematik kazanımları %90 oranında kazandırılabilmiştir.*

Katılımcı öğretmenlerin belirttiği okuma yazmaya geçemeyen ve matematik kazanımlarını gerçekleştiremeyen öğrencilerin bu kazanımları gerçekleştirememeye ve okuma yazmaya geçememe sebepleri sıralandığında şu bulgulara ulaşılmıştır. Öğretmenler bu durumun sebepleri olarak; ailelerin eğitim ve sosyo-ekonomik durumlarını, öğrencilerin dikkat problemleri, öğrencilerdeki ilgisizlik ve merak duymama, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin düşüklüğü, anne babanın okuryazar olmaması, anne ve babanın çalışıyor olması, öğrencilerin yaşlarının küçüklüğü, öğrencilerdeki davranış bozuklukları, psikososyal durumlar, veli ilgisizliği, evde Türkçe konuşulmaması ve ana sınıfına gitmeme durumlarını ifade etmişlerdir.

Verilen cevaplar değerlendirildiğinde öğrencilerin bu durumda olmasına sebep olarak veli katılımının önemli bir yer tuttuğu görülmüştür. Örnek olarak öğretmen Ö3 bu konuda şu şekilde bir açıklama yapmıştır:

Ö3: *“Okuma yazma ve matematik kazanımlarının gerçekleştirilememesinde velilerin önemli bir etkisi bulunmaktadır. Okuryazar olmayan öğrenci velileri ve çocuklarına yardımcı olamadılar. Çoğunlukla okulda öğrenebildikleriyle kaldılar. Ayrıca hem anne hem de babası çalışan öğrenciler de bu durumdan olumsuz etkilenmişlerdir.”*

Ö1: *Okuma yazmaya geçemeyen öğrencilerin ailelerin eğitim durumlarının yanında sosyo-ekonomik durumları da düşük bir profil çizmektedir.*

Öğretmen Ö4 de anne babaların okuma yazma bilmemeleri ile bulunan çevre şartlarının olumsuz etkilerine dikkat çekmiştir.

Ö4: *Ailesinin desteğini arkasında hissettiğim öğrencilerde okumaya geçme daha erkendi. Aile desteği ve ilgisi az olan öğrenciler sona kaldı.*

Ö5: *Okuma yazmaya geçemeyenlerin bir bölümü harfleri öğrenememesi, bir bölümü ise harfleri bilmelerine rağmen sesleri bir araya getirip birleştirememesi sebebiyle geçemediler. Bunun yanında okuma yazma çalışmaları sadece sınıfta yapılan etkinliklerle sınırlı kalmakta. Yani evde yapılması gereken çalışmalar aile tarafından yapılmıyor.*

Ö6: Öğrencilerin 72 ayını tamamlamadan okula gönderilmesinin kazanımların gerçekleştirilmesinde en büyük engel olduğunu düşünüyorum. Henüz oyun çağında olan öğrencilerin okul ve sınıf kurallarına uyumunda sıkıntı yaşıyoruz. Oyun çağında oldukları için derse ilgileri de çok az.

Öğretim süreçlerine aile katılımı sağlanamamasının kazanımların gerçekleşmesinde ne derece etkili olduğunu düşündükleri sorusu yöneltilen öğretmenlerin tamamına yakını veli katılımının öğretimde büyük öneme sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Ö2: 1. sınıflarda velilerin katılımı bence çok önemlidir. Belki de öğretmene yakın derecede önemlidir.

Ö7: Öğretmek tabii ki öğretmenin işi ama evde kesinlikle pekiştirilmesi lazım. Her çocuk aynı ortamda aynı tarzda öğrenemez. Evde öğrenen çocuklar da olabilir. Veliler öğretmene destek olursa başarının artacağını düşünüyorum.

Ö4: Bütün sorumluluk öğretilmekte oluyor. Bu da kazanımların gerçekleşmemesi ya da gerçekleşmelerinin gecikmesine yol açıyor. Öğretim süreçlerinde aktif veliler sınıflar arasında farklılara bile sebep oluyor. Bu da velilerin öğretim süreçlerinde ne kadar etkili olduğunu kanıtlıyor.

Ö10: Bu başlık beni gerçekten ilgilendiriyor. Velisi ilgisiz olan çocukları derse motive etmek çok zorlaşıyor, öğrenci evde okula gelirken daha isteksiz ve motivasyonu düşük geliyor.

Öğretmenler aile katılımının önemli olduğunu belirtmekle beraber, velilerle ilgili bazı problemler ve eksiklikler sebebiyle bunun tam anlamıyla sağlanamadığı görüşünü belirtmişlerdir.

Ö1: Velilerin çok etkili olduğunu ancak bilinçsiz velinin özellikle okuma yazma eğitiminde öğretmenlerin işini daha zorlaştırdığını düşünüyorum.

Ö5: Velilerin katılımı çok büyük bir öneme sahip bence. Çünkü sınıfta yapılan sayılı çalışmaların evde zenginleştirilmesi ve çoğaltılması gerekmektedir. Ama veliler gerekli özeni ve önemi göstermezlerse yeterli verim alınmaz. Öğrenciler genel anlatımdan çok, özel anlatımdan daha iyi sonuç almaktadırlar. Velinin öğrenci ile özel olarak ilgilenmesi kazanımların gerçekleştirilmesinde çok büyük bir öneme sahiptir.

Ö6: Veli katılımı öğrencinin akademik başarısında ve davranışlarında çok önemli bir yer tutar. Fakat velinin öğretim sürecine katılımını sağlarken velinin durması ya da yapmaması gerekenleri bilmesi çok önemlidir.

Ö9: Veli katılımı o denli önemlidir ki, velinin bilmemesi ya da yanlış bilmesi öğrencinin öğrenmesine yardımcı olmak şöyle dursun engel bile teşkil edebilmektedir.

Öğretmenlere öğretim süreçlerine veli katılımının sağlandığı takdirde nelerin değişeceği ile ilgili yöneltile soruya verilen cevaplar değerlendirildiğinde katılımcıların şu görüşlerde yoğunlaştıkları görülmektedir. Öğretmenler genel olarak, başarı artacağını, öğretmen motivasyonunun artacağı, eksikliklerin daha kolay kapatılabileceği, öğrencilerin ilgi ihtiyacının karşılanabileceği, öğrencilerin davranış problemlerinin azalabileceği, öğretmenin yükünün hafifleyeceği, öğrencilerin arkadaşlarıyla daha iyi ilişkiler kuracağı şeklinde görüş beyan etmişlerdir.

Bu konuda yorum yapan öğretmenlerin çoğunlukla öğrenci başarısının artacağı yönünde görüş birliği sağladıkları görülmektedir. Aşağıda öğretmen Ö5 ve öğretmen Ö7'ye ait yorumlar yer almaktadır.

Ö5: Kesinlikle sonucun olumlu yönde en az %50 değişeceğini düşünüyorum. Çünkü öğrenciler yaşı gereği özel ilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu sebeple öğrencilerle özel olarak ilgilenilmesi gerekmektedir. Sınıf mevcutları kalabalık olduğundan bunu sınıfta sağlamak ziyadesiyle zor olduğu için evde uygulanması büyük öneme sahiptir.

Ö7: Öğretmenin yükü kesinlikle hafifliyor. Okuma yazma işi daha hızlı geliyor. Kazanımlar okul dışında da geliştirilince başarı kesinlikle artıyor.

Bunun dışında öğretmenlerin velilerin eğitim ve psikososyal durumlarındaki eksikliklerin veli katılımının niteliğini olumsuz olarak etkiledikleri konusunu aktardıkları görülmüştür.

Ö1: Bulduğum çevredekiler genellikle ilkokul mezunu. Pozitif katkı sağlamaları için ciddi bir eğitimden geçmeleri gerekir. (Öğretmen Ö9 de benzer düşüncelere sahiptir.)

Ö3: Öğrencilerin pekiştirme çalışmalarının bilinçli veliler ile daha rahat yapabileceklerini düşünüyorum. Bunun yanında öğrenciye yapması gerekenden fazlasını yaptırıp, gece 3'lere kadar çalıştıran ve ilgili anne baba olduklarını düşünenler de olabiliyor. Bu da öğrenciyi fazlasıyla tedirgin ediyor ve olumsuz tutum geliştirmesine neden olabiliyor.

Öğretmenlerin öğretim süreçlerine veli katılımını nasıl sağladıklarıyla ilgili verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde öğretmenlerin tutumlarının farklılık arz ettiği görülmektedir.

Öğretmenlerin çoğunlukla çeşitli iletişim kanalları (Veli toplantısı, yüz yüze görüşme, Whatsapp ve mesaj grupları ile ödevleri bildirme) aracılığıyla velileri öğretim süreçlerinden haberdar ettikleri ve bu yolla katılımlarını sağlamaya çalıştıkları görülmüştür. Öğretmen Ö7 bu doğrultuda aşağıdaki açıklamayı yapmıştır.

Ö7: "Başta velilerin içinden gelmeli. Ne kadar bilgilendirsek de bazı veliler umursamıyor. Ama ilgilenenleri övünce diğerleri de ilgilenmeye başlıyor. Whatsapp ve mesaj grubu ile ödevleri bildiriyorum. Bu da etkili oluyor."

Öğretmenlerin çoğunun velileri öğretim süreçleri ile ilgili bilgilendirmenin veli katılımını sağlamada önemli bir etken olduğu görüşünü ortaya koydukları görülmüştür.

Ö6: Öğrencinin dersleri ve davranışlarındaki olumlu ve olumsuz durumları konuşarak veli katılımını sağlıyorum.

Ö5: Velilerin evde neler yapması gerektiği konusunda önerilerde bulunmaktayım. Evde yapılabilecek ekstra etkinlik konusunda örnek vermekteyim. Velilere belediyenin yaptığı etkinliklere öğrenciyle birlikte katılmasını öneriyorum.

Ö8: Velilere kendilerinin öğretim vazgeçilmez bir parçası olduğu anlatılır. Öğretmenlerin ve öğrencilerin velilerin desteğine ihtiyacı olduğu, örnek durumlarla anlatılır. Veli tarafından desteklenen öğrencilerin başarı düzeyleri anlatılır. Öğrencilerin kendilerini yalnız hissetmemeleri ve bu sürecin önemini kavrayabilmeleri, velinin bu sürece katkısına bağlıdır. Buna benzer cümlelerle önce velinin motivasyonu sağlanır.

Ö9: Her gün anlık olarak öğrencideki değişimlerle ilgili mesaj atar veya ararım. Okul çıkışında yüz yüze konuşmak için çağırırım. Gerek görürsem rehber öğretmenden randevu aldırırım.

Katılımcı öğretmenlerden Ö3 ise veli katılımını tamamen reddettiğini şu sözlerle belirtmiştir:



Ö3: *Genelde velilerin uzak durmasını tercih ediyorum. İhtiyaç olursa öğrenci velisi ile birebir görüşüyorum. Öğrencinin akademik başarısı üzerinde velinin çok fazla etkisinin olmadığını düşünüyorum. Çoğu zaman öğrenciyi yanlış yönlendiriyor, okula ve öğretmene karşı olumsuz tutum geliştirilmesine neden olabiliyorlar.*

Öğretmenlerin öğretim süreçlerine katılmayan ailelerin çocuklarının eğitim durumları ile ilgili yaklaşımları şu şekilde değerlendirilmiştir. Katılımcı öğretmenler bu öğrencilerle ilgili yapılabilecekleri; ders esnasında öğrenciye özel ilgi göstermek, bu tip veliye sahip öğrencilere çeşitli durumlar için öncelik tanımak, öğrencinin ödev yükünü azaltmak, öğrenciye ekstrasından ders kaynağı sağlamak, uygun durumlarda öğrenciyle birebir çalışmak, akran eğitimine yönlendirmek şeklinde belirtmişlerdir. Katılımcı öğretmenlerden bazılarının konu ile ilgili ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Ö3: *Bu öğrencilerin derse daha aktif katılmalarını sağlamaya çalışıyorum. Etkinliklerde böyle durumlardaki öğrencilere öncelik tanınması gerektiğini düşünüyorum. Konular azaltılıp etkinlik ve materyaller zenginleştirilerek ödev yükü azaltılabilir. Bu da veliye bağımlılığı önemli ölçüde düşürür.*

Ö7: *Son saatlerde yanıma almaya çalışıyorum ama her gün mümkün olmuyor. Haftada bir iki kez bunu yapabiliyorum.*

Ö6: *Öğrencide de öğrenme isteği yoksa, veli de ilgisizse hiçbir yol kat edemiyorum. Fakat öğrenci öğrenmeye istekliyse gerekli kaynağı vererek, öğretmen ilgisiyle ve veliyle konuşarak bu çocukları eğitime kazandırmaya çalışıyorum.*

Ö8 de konuyla ilgili olarak ders sırasında ve ev ödevlerini yapmada akran desteğinin önemine şu şekilde dikkat çekmiştir.

Ö8: *“Sınıf içerisinde dersleri çok iyi takip etmesi sağlanır. Arkadaşlarıyla iyi bir iletişim kurması sağlanır. Evleri yakın olan arkadaşlarıyla birlikte ödev ya da ders çalışma etkinliklerine yönlendirilebilir. Akran eğitiminden yararlanılabilir.”*

Katılımcı öğretmenlerin öğretim süreçlerine katılmayan velilerin çocuklarını eğitim faaliyetleri noktasında desteklemeleri için neler yapıyorsunuz? sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde öğretmenlerin genel olarak okula davet edip görüşme yoluyla velileri eğitime katmaya sağlamaya çalıştıkları belirtilmiştir.

Ö10: *Sık sık veli toplantıları yapıyorum. Bilgilendirme mesajları çekiyorum. Özelden çocuklar hakkında bilgi veriyorum. Çocuklarla ben yeterince ilgileniyorum ve bunun karşılığı olarak da onlardan da ilgili bekliyorum. Bu çocuklar hepimizin ve başarılı olmalarını istiyorsak şimdiden yanlarında olmalıyız mesajı veriyorum.*

Ö9: *Haftalık ve aylık olarak yapılacakları içeren bir listeyi veli sözleşmesi başlığı altında imzalattıyorum. Çok zor durumda kalırsam idare ile görüşmeler ayarlıyorum.*

Ö5: *Veli toplantılarında genelde öğrencilerin başarısının onlara bağlı olduğunu, başarının büyük kısmının onlara ait olduğunu vb. söyleyerek velilerin bu görevde çok büyük bir öneme sahip olduklarını belirtiyorum. Evde beraber kitap okuyabilecekleri gibi küçük hatırlatmalarda bulunuyorum.*

Öğretmen Ö3 ve Ö8 ise bu çalışmalara rağmen aile desteği konusunda bir başarı sağlayamadıklarını belirtmişlerdir.

Ö3: *Birebir görüşmeler yapıp sorunların nedenlerini ve eksiklerimizi nasıl tamamlayabileceğimizi konuşuyoruz. Pek fazla bir başarı elde edemedikimizi söyleyemem.*

Ö8: Veli görüşmeleri yapılır. Veliye sürece katılmalarının önemi anlatılır. Sürece katkı sağlayan velilerin çocuklarının daha başarılı olduğu anlatılır. Veli ziyaretleri yapılır. Öğretmenin öğrenciye değer verdiği, emek verdiği hissettirilir. Velinin de gayret göstermesi umulur. Ne yazık ki velinin kendine göre haklı, aşilamaz nedenleri vardır. Mesafe kat edilmesi çok zordur.

Katılımcı öğretmenlerin sınıflarında devamsızlık ile ilgili bir problem yaşayıp yaşamadıkları ile ilgili soruya verilen cevaplar değerlendirildiğinde genel olarak bu öğretmenlerin öğrencileriyle ilgili devam problemi yaşamadığı görülmektedir.

Ö6: Sınıfta devamsızlık ile ilgili bir sıkıntı yok. Hastalık haricinde devamsız öğrencim yok.

Ö7: Salgın hastalık gibi durumlar hariç devamsızlık yapılmıyor.

Katılımcı öğretmenler, devamsızlık problemlerinin niceliksel bir problem olmaktan çok devamsızlık problemi olan öğrencilerin içinde buldukları durumla alakalı olduğunu belirtmişlerdir. Örnek olarak öğretmen Ö4, Ö9 ve Ö10'un görüşleri aşağıda belirtmiştir.

Ö4: Öğrenciler okula hiç aksatılmadan aileler tarafından gönderiliyor. Bunun sebebi de ailelerin çocuklarını evden uzaklaştırmak istemeleri.

Ö9: Anne baba arasındaki geçimsizlikten kaynaklı olarak bir öğrencime çok fazla devamsızlık yaptırıldı.

Ö10: Benzer öğrenciler devamsızlık yapıyor. Devamsızlık yapan öğrenciler de aynı zamanda okula kendini veremiyor. Devamsız öğrencilerim aynı zamanda okumaya en son geçen öğrencilerim konumundadır. Ailesinin düzensizliği çocuğa yansıyor haliyle.

Öğrencilerin devamsızlık durumlarını okuma yazma eğitimi ile ilişkilendirerek aktaran öğretmen Ö5'in görüşleri ise şu şekildedir:

Ö5: Öğrencilerin okula devamlılığı çok önemli bir sorun bence. Çünkü özellikle harflerin verildiği süre diliminde öğrencilerin okula devamlılığı gerekli unsurlardan biridir. Öğrenci sınıfta yokken anlatılan bir konuyu anlamakta zorluk çekmektedir. Bazı öğrenciler için devam etmediği gün anlatılan konu tamamen es geçilmektedir.

Öğretmenlerin evde yapılan destek çalışmaları ile ilgili görüşleri istendiğinde verdikleri cevaplar şu şekildedir. Örnek olarak öğretmen Ö4 ev ödevinin önemini şu şekilde aktararak bazı önerilerde bulunmuştur.

Ö4: Ödevler öğretmenler ve öğrencileri için çok önemlidir. Çünkü öğrenciler öğretmen ödev vermediği zaman yeterli çalışmayı yapmıyorlar ya da kendi başlarına çalışmıyorlar. En azından ödevler verildiği zaman bir tık daha çok çalışıyor öğrenci. İlgili öğrenciler hariç. Aslında eve ödev vermek yerine okullarda bu imkanlar sağlansa daha iyi olur.

Diğer öğretmenlerden Ö10 ve Ö9 ise düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ö10: "Evde genelde kitap okuma alışkanlığını artırmanın ve bunun kalıcı hale gelmesinin uğraşını veriyorum. Sınıfta yaptığım çalışmaların benzer örneklerini eve tekrar için gönderiyorum. Verdiğim ödevleri mutlak surette takip ediyorum. Bunun için ödevi yapanlara ve kitap okuyanlara aylık sembolik ödevler veriyorum."

Ö9: Öğrencilerin okuma yazma ve matematikteki toplama-çıkarma, problem çözme konularının hiçbirinden uzak kalmasını istemiyorum. Bu sebeple okulda hangisini yaptıramadıysam eve onu ödev olarak veriyorum. Yani ödevi tekrar için değil, eksik tamamlama ve destek için kullanıyorum. Bunun sebebi ise şudur: Öğrencilere öğretmediğim bir konuyu eve ödev olarak göndermiyorum.

Soruya cevap veren öğretmenlerin bir kısmı evde yapılan destek çalışmalarının aile üyeleri tarafından yapılıyor olması sebebiyle istenen etkiyi sağlayamadığını belirtmişlerdir.

Ö2: *Evde ödevin yararlı olduğuna inanmıyorum. Bu nedenle çalışma etkinliklerini okulda yaptırıyorum. Zaten eve verilen ödevlerin genelini veliler yapıyor.*

Ö5: *Bana göre eve verilen destek çalışmasının niceliği değil, görevin kim tarafından ve ne şekilde gerçekleştirildiği önemlidir. Eğer destek çalışması velinin direkt desteği ile gerçekleştirilmişse pek yararlı olmadığına eminim. Destek çalışmasının önce öğrenci tarafından tek başına, sonrasında ise veli tarafından yanlışların düzeltilmesi ile tamamlanması gerektiği kanaatindeyim.*

Katılımcı öğretmen Ö1 ise mevcut destek çalışmalarının niteliğinden dolayı bu çalışmaları yararsız olarak gördüğünü belirterek bazı önerilerde bulunmuştur.

Ö1: *Evde yapılan çalışmaların çok yararlı olduğunu düşünmüyorum. Bazı durumlarda olumsuz etki bile yaptığı oluyor. Ancak çok iyi hazırlanmış çalışmalar (profesyoneller tarafından hazırlanan) olumlu etki yapabilir. Ödev olarak değil de daha zevkli (bulmaca, boyama, masal tamamlama, vb.) etkinlikler ile okumaya özendirici çalışmaların daha faydalı olacağını düşünüyorum.*

### SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde sınıf öğretmenlerinin ilkökul 1. sınıf öğrencileriyle okuma yazma ile ilgili kazanımları gerçekleştirme oranlarının diğer derslere göre daha yüksek olduğu, bunun için diğer ders saatlerinden feragat ederek bu derslerde de ilk okuma yazma çalışmalarına ağırlık verdikleri, bu durumun da başta matematik olmak üzere diğer derslerin kazanımlarını gerçekleştirme noktasında sıkıntılara yol açtığı görülmüştür. Bu noktada öğretmenlerin yaptıkları sınıf içi çalışmaların zaman engeliyle karşı karşıya olduğu, öğrencilerin gelişimsel durumları da göz önünde bulundurularak, ailelerin öğrencilere yönelik olarak evde sınıf dışı gerçekleştirecekleri etkinlikler ile öğretim süreçlerine destek olmaları gerektiği, bu desteği sağlayan ailelerin çocuklarının diğer çocuklara kıyasla akademik ve sosyal açılardan daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde aile katılımı ile ilgili yapılan birçok araştırmanın bu sonucu desteklediği görülmüştür (Jeynes, 2007; Shaw, 2008; Sheldon, 2003; Şad, 2012).

Katılımcı öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilebilecek sonuçlardan bir diğeri de mevcut durumda ilkökul 1. sınıf öğretmenlerinin okuma yazma ile ilgili kazanımları gerçekleştirebilmeleri için Türkçe dersi kapsamında sahip oldukları sürenin yeterli olmamasıdır. Öğretmenler 1. sınıftaki en temel beceri olarak kabul ettikleri okuma yazma becerisinin kazandırılması sürecinde doğal olarak sınıflarındaki bütün öğrencilerin okuma yazmaya geçmelerini istemekte, bunu sağlamak için de diğer dersler için ayrılması gereken saatlerde de yine bu beceriyi kazandırmak için uğraşmaktadırlar. Bu sebeple okuma yazma becerilerinin öğretilmesi ile ilgili ayrılan sürenin biraz daha genişletilmesi gerektiği sonucu elde edilmektedir. Bu doğrultuda ilkökul 1. sınıf ders saatlerinin yeniden düzenlenmesine, bu düzenlemeyle okuma yazma için ayrılan sürenin biraz daha genişletilmesi ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Bununla birlikte kimi ailelerin gerek sosyo-kültürel gerekse eğitim durumları bakımından çocuklarının öğretim süreçlerine destek olamadıkları, bu durumdaki aileler için gerçekleştirilecek aile eğitimleri ile bu ailelerin de aile katılımının sağladığı faydalara sahip olmalarının sağlanması için eğitim kurumları bünyesinde eğitim çalışmaları yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu sayede velilerin öğretim süreçlerine katılımları noktasında

nasıl daha verimli olabilecekleri ile ilgili eğitimlerin hazırlanması ve bu eğitimlerin velilere uygulanması ile, hem hali hazırda öğretim süreçlerine destek veren velilerin verimliliklerinin artırılması, hem de bu süreçlerde yer almak isteyen ancak çocuğuna nasıl yardımcı olabileceğinden emin olamayan velilere ışık tutulması sağlanabilecektir.

Söz konusu araştırma İstanbul'daki devlet okullarında görev yapan öğretmenler, bu öğretmenlerin öğrencileri ve öğrenci velileri ile yapılan çalışmalar sonucu elde edilen verileri içermektedir. Çalışmanın farklı şehirlerden elde edilen örneklerle ve özel okulları da kapsayacak şekilde genişletilmesinin daha detaylı ve farklı doğrultuda verilerin toplanabilirliğini sağlamak açısından faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada ilköğretim 1. sınıfta gerek okuma yazma ile ilgili gerekse matematik ve diğer disiplinlerle ilgili kazanımların kazandırılmasına yönelik yaşanan sorunların neler olduğu ve bu sorunlara veli katılımının nasıl etki edeceğinin incelenmesinin önemli olduğu sonucu elde edilmiştir. Buradan hareketle daha geniş bir örnekleme ulaşılarak, farklı demografik özelliklere sahip velilerin, öğretim süreçlerine katılmalarının hangi durumlarda olumlu, hangi durumlarda olumsuz sonuç doğurabileceğinin incelenmesini içerecek araştırmaların, eğitime önemli katkılar sağlayacak boyutta araştırmalar olacağı düşünülmektedir.

#### KAYNAKÇA

- Ahioğlu Lindberg, E. N., ve Oğuz, K. (2016). İlköğretimde aile katılımı: Bir geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 4135-4151. <https://doi.org/10.14687/ijhs.v13i3.3711>
- Argon, T. ve Kıyıcı, C. (2012). İlköğretim kurumlarında ailelerin eğitim sürecine katılımlarına yönelik öğretmen görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 80-95.
- Barriball, K. L. ve While, A. (1994). Collecting data using a semi-structured interview: A discussion paper. *Journal of Advanced Nursing*, 19,328-335.
- Bell, J. (1992). *Doing your research project: A guide for first-time researchers in education, health and social science*. McGraw-Hill Education.
- Beydoğan, Ö. (2006). Ailelerin eğitim sürecine katılımına yönelik modeller ve yaklaşımlar. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 75-90
- Biber, K. (2003). İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin, ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre öğretmen-aile iletişimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 35, 360-373.
- Cole, . L. (1988). Content analysis: Process and application. *Clinical Nurse Specialist* 2(1), 53–57.
- Çağdaş, A. ve Seçer, Z. Ş. (2005). *Veli eğitimi*. Eğitim Kitabevi.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: Okul aile dayanışması. *İlköğretim-Online*, 2(2), 28-34.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B. ve Turner, L. A. (2014). *Research methods, design, and analysis*. Pearson Press
- Epstein, J. L., Sanders, M. G., Simon, B., Salinas, C. K., Jansorn, R. N. ve Voorhis, F. L. V. (2002). *School, family and community partnerships*. Corwin Press.
- Fan, X. ve Chen, M. (2001). Parental involvement and students' academic achievement: Meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 13(1), 1-22.

- Fantuzzo, J., Tighe, E. ve Childs, S. (2000). Family involvement questionnaire: A multivariate assessment of family participation in early childhood education. *Journal of Educational Psychology*, 2(92),367–376.
- Jeynes, W. H. (2007). The relationship between parental involvement and urban secondary school student academic achievement: A meta analysis. *Urban Education*, 42(82).
- Keçeli-Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının artırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(1) ,69-83.
- Krippendorff, K. (1980). *Validity in content analysis*. In E. Mochmann (Ed.), *Computerstrategien für die kommunikationsanalyse* (pp. 69-112). Campus-Verlag.
- Ömeroğlu, E., Kandır, A. ve Ersoy, Ö. (2003). *Yıllık plan örnekleri ve aile katılımı çalışmaları*. Morpa Yayınları.
- Özyürek, L. (1983). Çocuğumun öğretmeni. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 16(2), 61-74.
- Patton, M.Q. (2002). *How to use qualitative methods in evaluation*. SAGE Publications.
- Shaw, C. A. (2008). A study of the relationship of parental involvement to student achievement in a Pennsylvania career and technology center. Unpublished Doctoral Dissertation. The Pennsylvania State University. Pennsylvania, USA.
- Sheldon, S. B. (2003). Linking school-family-community partnerships in urban elementary school to student achievement on state tests. *The Urban Review*, 35(2).
- Şad, S. N. (2012). Investigation of parental involvement tasks as predictors of primary students' Turkish, math, and science & technology achievement. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 49,173-196.
- Şimşek, H. ve Tanaydın, D. (2002). İlköğretimde veli katılımı: Öğretmen-veli-psikolojik danışman üçgeni. *İlköğretim Online*, 11, 12-16
- Temel, Z. F. (2001). *Okul öncesi eğitime aile katılımı*. Gazi Üniversitesi anaokulu-anasınıfı öğretmen el kitabı. YA-PA.
- Tezel Şahin, F. ve Ünver, N. (2005). Okulöncesi eğitim programlarına aile katılımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 23-30.
- Wasik, B. A., Bond, M. A. ve Hindman, A. (2002). *Effective early childhood curriculum for children at risk*. *Contemporary perspectives on early childhood curriculum*. (Ed: Olivia N. Saracho and Bernard Spodek). Information Age Published.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.